

Wie aardig is, gunt de ander het goede

(1) “Alstublieft, eet smakelijk”, zegt de serveerster. Ze klinkt warm, vriendelijk, alsof ze het meent. Wantrouwend kijk ik haar na. Bij die vriendelijke serveerster blijft het niet. Ook de tramconductor, de barman en de portier zeggen me vriendelijk gedag en wensen me een goede dag, avond of nacht. Wat is iedereen hier toch aardig. En dat terwijl ik een Amsterdammer ben, te gast in Rotterdam. Ik zou eerder het omgekeerde verwachten.

(2) Aardigheid voor anderen is geen kwaliteit die doorgaans wordt nagestreefd. Het algemene oordeel is juist, dat mensen beter voor zichzelf op kunnen komen, assertiever moeten zijn en hun grenzen beter aangeven. ‘Ik moet aardiger voor mezelf leren zijn’ hoor je wel eens. Bijna nooit zegt iemand dat hij aardiger voor anderen wil zijn.

(3) Misschien komt dat doordat het oordeel ‘Dat is een aardig iemand’ meestal niet als een aanbeveling klinkt. ‘Aardigheid’ is een begrip dat bij gebrek aan beter wordt gebruikt. Je kunt iemand beter grappig, intelligent, spannend of gewoon geweldig vinden. Als er weinig over iemand te zeggen valt, dan is hij of zij altijd nog aardig. Met andere woorden: dan is hij of zij een grijze muis.

(4) Waardoor gedragen mensen in de ene stad zich aardiger dan in de andere? Het verschil in de manier waarop iemand benaderd wordt in Amsterdam en Rotterdam heeft volgens de schrijver Cas Wouters te maken met de rangorde tussen mensen. In Rotterdam bestaan meer verschillen tussen de mensen dan in Amsterdam. De Rotterdamse manier van omgaan met elkaar kent meer rangordeverschillen dan de Amsterdamse: in Rotterdam zijn met andere

woorden meer rangen en standen dan in Amsterdam. Je mag dus in Amsterdam eigenlijk meer aardige mensen verwachten dan in Rotterdam. Vandaar mijn verbazing. Aardigheid lijkt dus deels bepaald te worden door sociale gewoonten.

(5) Op dezelfde manier heeft ook het veronderstelde arrogante, onaardige gedrag van Fransen tegenover Nederlandse toeristen, z’n grondslagen in verschillende omgangsgewoonten. Fransen zijn traditioneler, kennen meer standsverschillen en hebben meer gevoel voor privacy. Ze houden afstand en nodigen je niet zomaar uit voor een wijntje voor hun tent op de camping. Een houding die de nieuwsgierige en op gezelligheid beluste Hollander vaak een doorn in het oog is.

(6) Er zijn dus enerzijds plaatselijke verschillen, maar aardigheid verandert ook in de loop van de tijd. Volgens Cas Wouters zetten in onze tijd sociale processen, zoals toegenomen afhankelijkheid van elkaar, aan tot aardige omgangsvormen. Omdat wij steeds meer afhankelijk van elkaar zijn, moeten wij gewelddadig en agressief gedrag inperken. Volgens Wouters word je tegenwoordig sterker op onaardigheid afgerekend dan vroeger, toen standsverschillen en afstandelijke omgangsgewoonten normaal waren. Vroeger gold het als normaler dan tegenwoordig als je onaardig was tegen mensen van zogenaamde lagere stand. Mensen die nu niet aardig en innemend zijn, bederven hun kansen in hun huwelijk en arbeidsrelaties. “Persoonlijke kwaliteiten als inlevingsvermogen en aardig zijn, zijn vooral sinds de jaren zestig belangrijker geworden”, zegt hij.

(7) De Zweedse arts Stefan Einhorn betoogt in zijn boek *Aardig zijn is een kunst* allereerst dat aardig zijn een belangrijk overlevingsmechanisme is. De mens is een kuddedier; zijn bestaan is afhankelijk van de groep waar hij in leeft. Goed zijn voor anderen betekent dus goed zijn voor jezelf. Gold die gemeenschapszin vroeger voor de stam of het dorp, nu is die uitgebreid naar grotere gemeenschappen als de stad of het land.

(8) Een ander kenmerk is dat dat gevoel voor gemeenschappelijk welzijn verandert naarmate de groep groter wordt. Einhorn haalt onderzoek aan waaruit blijkt dat het gevoel voor het welzijn van de gemeenschap het sterkste is bij groepen van 150 mensen. Dat is gelijk aan de omvang van de dorpen van jagers en verzamelaars, en ook aan de omvang van een militaire eenheid. Overstijgt het aantal personen de 150, dan vermindert het gemeenschapsgevoel ten gunste van het individualisme en zullen mensen dus minder aardig voor elkaar hoeven te zijn.

(9) Aardigheid is volgens Einhorn ook welwillendheid. Hij doelt op

welwillendheid in de breedste zin van het woord: dat je de ander het goede gunt. Dit betekent niet alleen dat je aardig handelt, maar ook dat je iemand aandacht geeft, luistert, niet jaloers bent op andermans succes. Dat blijkt volgens Einhorn bijvoorbeeld uit het verband tussen gierigheid en aardigheid: gierige mensen zijn niet aardig. Want gierige mensen hebben volgens hem niet alleen moeite om geld uit te geven, maar ook om aan anderen aandacht en hulp te geven. Einhorn onderstreept dat het steeds gaat om de aardige handeling, dus om wat je doet en niet om de aardige gedachte. Als je aardig doet, iemand helpt, iets geeft, luistert, steunt, aandacht geeft, dan is dat wat telt.

(10) Ten slotte zijn wij volgens Einhorn, of we nu in een stam, een dorp of in een stad leven, door de natuur uitgerust met een neiging tot aardigheid. Die neiging is dus aangeboren. Het blijkt dat samenwerken en aardig zijn bepaalde processen in het brein in gang zetten, die zorgen voor een prettig gevoel. Aardig zijn levert daadwerkelijk voordeel op en verspreidt zich vanzelf.

*Naar een artikel van Marte Kaan,
NRC Next, 25 januari 2010*

Tekst 2

9p **13 Samenvattingsopdracht**

Vat de tekst *Wie aardig is, gunt de ander het goede* samen in maximaal 140 woorden.

Besteed daarbij alleen aandacht aan de volgende punten:

- 1 het algemene oordeel van mensen over aardig zijn voor anderen
- 2 welke verklaring voor dit oordeel mogelijk is
- 3 de invloed van de hoeveelheid rangen en standen op aardig zijn voor anderen volgens Wouters
- 4 de twee soorten verschillen die je volgens Wouters kunt onderscheiden bij de invloed van rangen en standen
- 5 de vier kenmerken van aardigheid die Stefan Einhorn noemt

Maak er een samenhangend geheel van. Gebruik geen telegramstijl. Noem niet onnodig voorbeelden. Tel het aantal woorden en noteer het aantal onder je samenvatting. Zet de titel erboven.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.